

§ 168

Motion (KD, M, L, C) om att möjliggöra för fler aktörer att bedriva gruppboende och servicebostäder

Ärendenr 2024/851-1.1.1.5

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att avslå motionen.

Reservationer

Eric Lundvall (C), Ylva Mjärdell (L), Anette Asplund (KD), Arvid Persson (M), Carola Lidén (C), Thomas Söderström (L), Arne Nykänen (C), Ilkka Isaksson (SD), Fredrik Lundström (M), Hans Å Strandberg (M), Nicklas Kemppainen (KD), Peter Bergström (M), Samuel Ek (KD), Per Tjårdalen (M), Fredrik Hjalte (L), Dexter Krokstedt (SD), Anne-Lie Ottosson (C), Sana Suljanovic (M), Matti Björk (M), Inger Oja (M), Thomas Larsson (SD), Nina Markström (SD), Andreas Bergström (KD) och Ingrid Cannerfelt (SD) reserverar sig mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Samuel Ek (KD), Anders Josefsson (M), Thomas Söderström (L) och Arne Nykänen (C) har lämnat in en motion om att det under en längre tid saknats gruppboendestäder i Luleå och att medborgare inte fått den boendeformen trots att de behöver den. Motionärerna anser att vård och omsorg ska möjliggöras och kunna bedrivas av andra aktörer. Allt behöver inte ske i kommunal regi. Behovet av gruppboendestäder är större än vad kommunen under flera år kunnat tillgodose.

Med anledning av det som står skrivet i motionen föreslår motionärerna:

- att kommunfullmäktige ger socialförvaltningen i uppdrag att låta externa utförare få möjlighet att bedriva verksamhet med anpassade boenden.

Kommunfullmäktige har 2024-05-20 § 80 beslutat att motionen får ställas och överlämnat den till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelseförvaltningen har begärt in yttrande från socialnämnden.

Socialförvaltningens yttrande

Socialförvaltningen delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att komma till rätta med bristen på gruppboenden. I planeringen av bostäder beräknas 14 platser vara klara för inflyttning till gruppboendestad 2025 och 14

platser 2026. I detaljplanen för Hertsöheden finns två marktomter utpekade till socialnämndens målgrupper, varav en är en gruppbostad och kommunen projekterar även en gruppbostad i Sunderbyn. I den långsiktiga planen ligger ett nytt boende vartannat år.

Med det utvecklingsarbete kring lokalförsörjningsprocessen som även sker inom kommunen ser socialförvaltningen att behovet av platser kommer vara i fas inom de närmaste åren. Med beaktande av tidigare erfarenhet av upphandling som visade att kostnaden blev högre än att driva i egen regi och att leverantörerna inte hade mark eller någon lämplig lokal så är socialförvaltningens sammantagna bedömning att rekommendera kommunfullmäktige avslå motionen.

Socialnämnden har 2025-05-22 § 108 rekommenderat kommunfullmäktige besluta att avslå motionen. Vid ärendets hantering reserverade sig Ylva Mjærdell (L), Tanja Hyving (L), Joakim Eck (M), Jenny Esberg (KD) och Nina Markström (SD) mot beslutet.

Kommunstyrelsens arbetsutskott har 2025-08-11 § 121 föreslagit kommunfullmäktige besluta att avslå motionen. Vid ärendets hantering reserverade sig Samuel Ek (KD) och Matti Björk (M) mot beslutet.

Kommunstyrelsen har 2025-09-08 § 193 föreslagit kommunfullmäktige besluta att avslå motionen. Vid ärendets hantering reserverade sig Thomas Söderström (L), Arne Nykänen (C), Matti Björk (M), Sana Suljanovic (M), Samuel Ek (KD) och Bo Larsson (-) mot beslutet.

Sammanträdet

Tim Larsson (S), Carina Sammeli (S), Jonas Brännberg (SAV) och Nina Berggård (V) och Mathias Karvonen (V) föreslår bifalla kommunstyrelsens förslag.

Arne Nykänen (C), Samuel Ek (KD), Carola Lidén (C), Thomas Söderström (L), Dexter Krokstedt (SD) och Matti Björk (M) föreslår bifalla motionen.

Beslutsgång

Ordföranden ställer kommunstyrelsens förslag och Arne Nykänen med fleras förslag mot varandra och finner att kommunfullmäktige bifaller kommunstyrelsens förslag.

Votering begärs och genomförs där en ja-röst innebär bifall till kommunstyrelsens förslag och en nej-röst innebär bifall till motionen.

Efter rösträkning redovisar ordföranden att 58 röster har avlagts varav 34 ja-röster och 24 nej-röster. Omröstningen resulterar i att kommunfullmäktige bifaller kommunstyrelsens förslag.

Beskrivning av ärendet

Sedan psykiadelreformen 1995 har socialnämnden byggt upp insatsen bostad med särskild service enligt SoL (Socialtjänstlagen) för personer med psykisk funktionsnedsättning. Under senare år har diagnostiseringen av målgruppen förändrats till diagnoser som inkluderas i LSS vilket medfört att fler boendebeslut beviljas. Bostad med särskild service är en insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Man ansöker om insatsen hos sin kommun. Det finns tre former av bostad med särskild service:

Gruppboend är lägenheter som ligger tillsammans i samma fastighet. Det finns även gemensamma rum. Personal finns tillgänglig dygnet runt och hjälper till med det personen behöver, till exempel att duscha, handla mat, städa och följa med på fritidsaktiviteter.

Serviceboend är lägenheter som ligger i anslutning till varandra. Man får hjälp och stöd av personal utifrån sina behov.

Annan särskilt anpassad bostad är en lägenhet som är anpassad efter behov. Man får hjälp i vardagen, till exempel hemtjänst, ledsagare eller personlig assistans.

Kommunfullmäktige beslutade 2019-10-22 § 241 i Strategisk plan och budget 2020 - 2022 att ge socialnämnden uppdraget att utveckla samarbetet med extern aktör gällande LSS-verksamhet.

Efter utredningen beslutade socialnämnden 2020-08-27 § 125 att upphandla extern aktör av ett gruppboende. Vilken form, inklusive eller exklusive lokal, fick bero på vilket gensvar man fick från leverantörer samt hur fort man kunde komma i gång med verksamhet. I leverantörsdialogerna blev det tydligt att ingen leverantör hade mark eller någon lämplig lokal för ett gruppboende utan förespråkade att kommunen ägde lokalen. Utifrån de flertal leverantörsdialoger som genomfördes, med både större och mindre aktörer, togs en kravspecifikation fram. Upphandlingen som gick ut var exklusive lokal. För att underlätta och inte behöva börja med en verksamhetsövergång valdes en av de kommande nya gruppboenderna.

Det framkom tydligt på svaren som inkom att det var för litet volymmässigt för att kunna klaras med de vinstmarginaler som en extern aktör har och upphandlingen avbröts. Detta trots att ett flertal justeringar gjorts inför upphand-

ling just för att underlätta även för en mindre enhet och att förvaltningen var beredd på en högre kostnad för den upphandlade verksamheten än om den hade varit i egen drift.

Vid upphandling av extern drift av verksamhet ska kvalitetskrav förtydligas då det blir andra förutsättningar för att styra kvalitet. I en kommunal verksamhet klargörs kvalitetsambitioner löpande i arbetet med ständiga förbättringar. Vid en upphandling så är det den formulerade kravspecifikationen vid anbudstillfället som gäller hela avtalsperioden. Det är därför av betydlig vikt att vara konkret med krav vid en upphandling. Socialförvaltningen skulle säkerställa kvalitetskrav i upphandlingen som är förenliga med de bärande principerna i Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt i FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning och klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF).

Svenska institutet för standarder (SIS) hade då tagit fram ett förslag till en standard för kvalitet i bostad med särskild service för vuxna. Standarden beräknades vara klar runt årsskiftet 2020/2021. Målet med standardiseringen är att bidra till att resurserna utnyttjas på ett effektivt sätt för störst samhällsnytta och kvalitet för den enskilde.

Socialförvaltningen hade i förslaget till beslut beaktat utkastet till SIS-standard.

Socialnämnden är ansvarig för att följa upp kvalitet i både verksamhet i egen regi och verksamhet som bedrivs av extern aktör. Enligt Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2011:9 är alla utförare dock skyldiga att ha ett ledningssystem för kvalitet. Detta innebär att utföraren har ett eget ansvar för att säkra och utveckla kvalitet i sin verksamhet. Resultatet av uppföljningsarbetet är ett verktyg för såväl nämnden som utförarna för att arbeta med ständiga förbättringar. Socialnämnden måste tillförsäkra sig möjligheter till insyn och kontroll i verksamhet som lämnats över till annan. Nämndens rätt till insyn och kontroll ska anges i avtalet med den externa utföraren. Det ska inom förvaltningen finnas en systematik i genomförandet av tillsynen, där ett uttalat ansvar och resurser ska finnas för genomförandet. I andra kommuner har man sett att jämförelser innebär ett lärande och leder till insatser som utvecklar den egna verksamheten.

Sedan 2021 finns SIS-standard Kvalitetssäkring inom LSS - bostad med särskild service för vuxna. Standarden är utvecklad utifrån de inspel som kom in efter remissrundan och skulle nu vara än mer användbar som upphandlingsunderlag och som kravställningsunderlag. Den kan användas för att tydliggö-

ra vad som är god kvalitet för den enskilde och hens rättsliga företrädare samt i kommunikation med närstående och andra relevanta personer eller aktörer. Standarden är dessutom användbar för såväl egenkontroll som extern granskning, tillsyn och certifiering.

Standarden anger krav på tjänsten stöd, service och omvårdnad i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. Standarden bidrar med krav och förtydliganden kring hur den som bedriver verksamhet kan säkerställa god kvalitet på tjänsten och därmed bidra till goda levnadsvillkor för den enskilde.

I nya socialtjänstlagen föreslås även en uppgiftsskyldighet för utförare inom socialtjänsten. Syftet med bestämmelsen är att ge socialnämnden förutsättningar att följa upp och kvalitetssäkra kommunens socialtjänstverksamhet även när en insats genomförs av någon annan. De uppgifter som ska lämnas är sådana som socialnämnden behöver för kvalitetssäkring, administration, uppföljning eller utvärdering. Denna förändring skulle också bidra positivt vid en eventuell upphandling.

Det finns både argument för och emot upphandling av LSS-boenden, och det är viktigt att noggrant överväga alla aspekter. Idag finns ingen politisk styrning mot att konkurrensutsätta verksamheten. Aktörer såsom brukar- och intresseorganisationer, medarbetare och chefer samt fackliga parter är viktiga att involvera i ett arbete kring en eventuell upphandling, även expertkunskap kring avtal kan behövas. Vid en sammantagen bedömning och med beaktande av tidigare erfarenhet av upphandling och med det utvecklingsarbetet kring lokalförsörjningsprocessen som sker inom kommunen ser socialförvaltningen att behovet av platser inom de närmaste åren ligger i fas och rekommenderar kommunfullmäktige att avslå motionen.

Det är viktigt med en större risk och konsekvensbeskrivning vid ett eventuellt beslut att gå vidare för att omhänderta de risker som finns. Kostnaden initialt för att ta fram underlag och nya arbetssätt behöver också tas med. Nedan redovisas några av de för- och nackdelar som brukar lyftas fram.

Fördelar:

1. **Valfrihet för brukare:** Ökad valfrihet för brukarna innebär att de kan välja mellan olika leverantörer och tjänster som bäst passar deras behov och preferenser.
2. **Kvalitetsvinster vid konkurrens:** Konkurrens kan leda till förbättrad kvalitet även i den egna verksamheten.
3. **Specialiserad kompetens:** Ett större utbud för brukarna kan leda till mer specialiserad kompetens. Externa leverantörer kan erbjuda specia-

liserad kunskap och erfarenhet som kommunen kanske inte har tillgång till internt.

Nackdelar:

1. **Minskad kontroll:** Kommunen kan förlora viss kontroll över kvaliteten och utförandet av tjänsterna när de outsourcas till externa leverantörer. Här behöver kommunens kompetens kring avtalsskrivning och upphandling säkerställas, samt behöver kommunen bygga upp en organisation och arbetssätt kring uppföljningen.
2. **Beroende av leverantören:** Kommunen kan bli beroende av en eller flera leverantörer, vilket kan vara problematiskt om leverantören inte levererar enligt avtal och kommunen behöver ta över verksamheten med kort framförhållning.
3. **Högre initial kostnad:** Kostnaden initialt för att ta fram underlag och nya arbetssätt behöver också tas med. Det är viktigt med en omfattande risk- och konsekvensbeskrivning vid ett eventuellt beslut att gå vidare för att hantera de risker som finns.

Dialog

Dialog har förts internt inom socialförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Motion (KD, M, L, C) Möjliggör för fler aktörer att bedriva gruppboende och servicebostäder, KLF Hid: 2024.3469
- Socialnämndens beslut 2025-05-22 § 108, KLF Hid: 2025.5850
- Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut 2025-08-11 § 121, KLF Hid: 2025.8457
- Kommunstyrelsens beslut 2025-09-08 § 193, KLF Hid: 2025.9694

Beslutet skickas till

Motionärerna

Socialnämnden